

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	34417
Nom	El mètode de les ciències socials
Cicle	Grau
Crèdits ECTS	6.0
Curs acadèmic	2023 - 2024

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
1310 - Grau de Sociologia	Facultat de Ciències Socials	4	Primer quadrimestre
1924 - Programa Doble Titulació CCPPAA-Sociologia	Facultat de Dret	5	Primer quadrimestre
1925 - Programa Doble Titulació Sociologia-CCPPAA	Facultat de Ciències Socials	5	Primer quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
1310 - Grau de Sociologia	9 - El mètode de les ciències socials	Obligatòria
1924 - Programa Doble Titulació CCPPAA-Sociologia	7 - Assignatures obligatòries de cinquè curs	Obligatòria
1925 - Programa Doble Titulació Sociologia-CCPPAA	7 - Assignatures obligatòries de cinquè curs	Obligatòria

Coordinació

Nom	Departament
GOMEZ FERRI, JAVIER	330 - Sociologia i Antropologia Social

RESUM

L'assignatura “El mètode de les ciències socials” és una de les sis que componen el mòdul de “Tècniques i mètodes de recerca en ciències socials”. Si les altres 5 (Socioestadística, Informàtica aplicada a la recerca sociològica, Anàlisi demogràfica, Tècniques quantitatives i Tècniques qualitatives de recerca social) pretenen dotar als/les estudiants del Grau de Sociologia de les competències tècnic-pràctiques i de les habilitats associades als mètodes i tècniques de treball sociològic, aquesta té el doble objectiu d'integrar i articular el ja adquirit en les cinc anteriors, aportant, al seu torn, la dimensió reflexiva requerida en el treball científic-social. El caràcter general i clarament teòric de la seva denominació remet

directament a la problemàtica de la unitat-pluralitat dels enfocaments metodològics en ciències socials, tenint en compte així mateix el complex i divers camp de les ciències socials, que inclou, com és sabut, tant a les ciències històriques com a jurídiques. Per aquest motiu en “El mètode de les ciències socials” s'ha d'atendre tant a la pràctica metodològica, en la seva fonamentació epistemològica, com als diferents mètodes que s'empren en les diferents ciències socials. La naturalesa metacientífica de l'assignatura ha d'estar, doncs, vinculada a la complexitat, multidimensionalitat i historicitat de l'objecte social. No es tracta en aquesta tant de pensar des del mètode, per molt plural que siga, com de pensar sobre el mètode i sobre la pròpia metodologia. En aquesta assignatura les ciències socials són l'objecte, però des del punt de vista metodològic, que és el centre mateix del treball científic-social. L'especificitat i la problemàtica de les ciències socials es troben en les qüestions de mètode.

No estem, doncs, davant una assignatura centrada exclusivament en el procedimental, ja que alhora que consolida les operacions implicades en les successives fases del procés de recerca social, ha de tenir una finalitat integradora, tant d'aquestes fases com de les disciplines que practiquen la recerca social. Aquesta és la raó que s'impartisca després del mòdul de “ciències socials” en el qual s'ha adquirit un coneixement particular d'aquest plural i heterogeni camp. De la mateixa manera també ha de proporcionar als/les estudiants els principis i bases epistemològiques que funden les diverses aproximacions metodològiques i tècniques de la recerca social. Fonaments epistemològics que no poden separar-se de les diverses maneres de concebre l'estructura i el canvi socials. Per això, aquesta assignatura corona i complementa, d'alguna manera, el mòdul de “teoria sociològica, estructura i canvi socials”. Els diferents mòduls que configuren el Grau de Sociologia conflueixen en aquesta matèria-assignatura que serveix així de pont a la recerca social empírica i a les ciències socials aplicades.

Per tant, en aquesta assignatura es tracta de partir dels coneixements ja adquirits al llarg dels estudis de Grau de Sociologia sobre metodologia, ciències socials i teoria sociològica amb la finalitat d'integrar-los per mitjà d'una reflexió epistemològica sobre la sociologia com a ciència i com a pràctica social. En aquest sentit, inicialment, els/les estudiants es familiaritzaran amb el llenguatge de l'epistemologia, així com amb la seva pluralitat paradigmàtica. Per donar pas, després, al tractament dels principals problemes i contradiccions de la metodologia de la ciència: el conflicte entre diferents ciències, diferents concepcions de la ciència i diferents epistemologies, així com el fals dualisme d'algunes oposicions teòriques. Tot això s'usarà, en un següent pas, en l'aplicació al disseny, avaluació i crítica de les recerques científic-socials. Finalment, conclourem amb una anàlisi i reflexió sociològica sobre el propi mètode i les seves implicacions històric-pràctiques.

Aquesta reflexió sobre el mètode no pot fer-se sense les eines adequades tant lògiques i epistemològiques com a matemàtiques i històriques. Si hi ha una recerca teòrica sobre la ciència, més basada en la seva forma i estructura, també hi ha una recerca empírica de la mateixa, més basada en el seu contingut i en la seva història. El mètode científic ens ha proporcionat elements per pensar la pròpia ciència, raó per la qual la ciència de la ciència ha de ser considerada en aquesta assignatura. En particular, la història de la ciència, la sociologia de la ciència i la lògica de la ciència seran tingudes en compte per abordar el tema del mètode de les ciències socials.

D'altra banda, donat el caràcter integrador i sintètic de l'assignatura, hauran de ser atesos especialment els punts d'articulació del treball científic-social, és a dir, la vinculació entre els nivells del mateix, especialment entre epistemologia i metodologia i entre metodologia i tecnologia de la recerca social. Aquests dos nodes estan directament relacionats, respectivament, amb les diferents maneres d'abordar i treballar tant les preguntes (problemes científics) com les respostes (hipòtesis científiques). Des d'una aproximació general als principis del mètode científic, s'explicarà de quina manera cada principi es pot entendre de forma múltiple en el camp de les ciències socials i per què. Aquesta necessària consideració de l'articulació entre moments del procés científic de recerca ha de ser ampliada a les diferents perspectives metodològiques, de manera que s'entenga com i per què la recerca quantitativa-distributiva ha d'integrar-se amb la qualitativa-estructural i amb la històric-dialèctica. En aquest context s'abordaran els diferents nivells i ordres de la recerca social, fent especial èmfasi en les qüestions de la reflexivitat i de la complexitat.

Precisament per la reflexivitat i historicitat de les ciències socials, característiques relacionades amb la naturalesa política i històrica de les relacions socials, no poden ser deixats de costat ni els diferents i conflictius usos de les pràctiques metodològiques ni els límits de les mateixes. En la consideració del mètode de les ciències socials han de ser inclosos els supòsits i les conseqüències socials i polítiques de les diferents opcions metodològiques. La finalitat de la ciència és la producció d'un determinat coneixement sobre la realitat que serveix tant per transformar-controlar aquesta realitat com, críticament, a si mateix, tenint en comte que hi ha diferents maneres d'exercir la crítica. Conseqüència d'açò és que el coneixement científic serveix per legitimar determinat tipus d'accions i per deslegitimar uns altres, deslegitimant al seu torn els sabers en què se sustenta. No entendre les característiques d'objectivació, autoobjectivació, transformació i legitimació del coneixement científic és no tenir els elements per entendre el que hi ha en joc en la qüestió del mètode de les ciències socials.

CONEXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

No s'han especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Ara bé, encara que no és un requisit administratiu, en aquesta assignatura és fonamental, com ja s'ha assenyalat, el bagatge adquirit per el/estudiant al llarg dels estudis de grau, principalment, pel que fa al coneixement de conceptes bàsics de la sociologia i habilitats d'anàlisi de la realitat social, de teoria sociològica, i de les competències en el disseny i realització de recerques empíriques. D'altra banda,

COMPETÈNCIES

1310 - Grau de Sociologia

- Que els estudiants hagen demostrat posseir i comprendre coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé descansa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda del seu camp d'estudi.
- Que els estudiants sàpien aplicar els seus coneixements al seu treball o vocació d'una forma professional i posseïsquen les competències que solen demostrar-se per mitjà de l'elaboració i defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seua àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguen la capacitat d'arreplegar i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seua àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguen una reflexió sobre temes rellevants d'índole social, científica o ètica.
- Que els estudiants puguen transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants hagen desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per a emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Plantejar, dissenyar i desenrotllar un projecte d'investigació sociològica.
- Dissenyar i implementar plans i programes orientats a abordar problemes socials i avaluar els seus resultats.
- Treballar en equip amb una perspectiva multidisciplinària.
- Aplicar els principis del codi deontològic professional de la Sociologia i desenrotllar el compromís enfront dels problemes socials.
- Respectar i promocionar els drets fonamentals, la igualtat entre hòmens i dones, la igualtat d'oportunitats i la no discriminació, els valors democràtics i la sostenibilitat.
- Aprendre de forma autònoma i desenrotllar la iniciativa en l'àmbit sociològic.
- Desenvolupar i integrar la perspectiva de gènere en l'estudi de la realitat social.
- Aplicar les tècniques quantitatives i qualitatives d'arreglega de dades sociològiques.
- Efectuar anàlisis sociològiques de caràcter qualitatiu.
- Analitzar els fenòmens socials adoptant una perspectiva multidisciplinària (sociològica, psicosocial, econòmica, política, històrica i antropològica) .
- Conèixer els instruments necessaris per a elaborar, executar i avaluar programes de polítiques públiques i projectes d'intervenció social.

RESULTATS DE L'APRENTATGE

De la Memòria del Verifica es recullen els següents resultats d'aprenentatge:

Organitzar en el seu conjunt el procés complex d'investigació social

- Aplicar l'anàlisi de variables rellevants a l'explicació de la realitat social.
- Enunciar i discutir el significat de l'obertura qualitativa en la investigació social i la seva complementarietat amb la perspectiva quantitativa.
- Estimar i diferenciar les aplicacions possibles de les diverses tècniques i pràctiques d'investigació, acció i participació socials.
- Reconèixer i valorar l'ètica de la investigació i de la intervenció social.

A més dels anteriors, s'inclouen els següents resultats:

- Distingir i comparar els moments estructural i funcional del procés de modelització científica.
- Identificar i discutir els diferents supòsits epistemològics subjacents a les diferents pràctiques d'investigació social.
- Connectar les problemàtiques de la investigació social amb els marcs teòric-metodològics de la mateixa.
- Manejar i integrar els models teòrics d'anàlisi amb les diferents maneres de tractament de dades i de discursos.
- Sintetitzar les diferents perspectives sociològiques en un paradigma complex, diferenciant entre nivells de la realitat social.
- Reconèixer i avaluar les implicacions pràctiques de les investigacions socials.
- Formular les relacions entre estructura social i investigació social.
- Consolidar la pràctica del disseny dels treballs d'investigació social.
- Analitzar, comprendre i avaluar críticament els informes de recerca en l'àmbit de les ciències socials.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1.

PROGRAMA

1. La recerca teòrica i empírica sobre la ciència.
  - 1.1. Ciència, mètode, metodologia, tècnica i tecnologia
  - 1.2. Lògia, Ontologia i epistemologia
  - 1.3. Unitat i/o diversitat metodològica
  - 1.4. Els estudis sobre ciència
2. Fonaments epistemològics de la metodologia científic-social.
  - 2.1. Nomotètic i ideogràfic. Verstehen i erklaren
  - 2.2. Epistemologies clàssiques de la ciència: analítica, hermenèutica i dialèctica

2.3. Epistemologies alternatives, subalternes i contrahegemòniques

2.5. Holismes i individualismes

3. Pràctiques metodològiques i programes de recerca social.

3.1. Descriure i explicar, però també descobrir, comptar, classificar, predir i alguna cosa més

3.2. La construcció de l'objecte

3.3. Lús de la teoria

3.4. Causes i significats

3.5. Models explicatius en les ciències socials

3.6. Retòrica i pràctica de l'escriptura científica

4. Usos socials i polítics de les perspectives metodològiques.

4.1. Els valors en la recerca científica i en la ciència

4.2. L'ètica en la recerca

4.2. Polítiques de la ciència, del mètode i del coneixement

4.3. Objectivitat

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes teoricopràctiques	60,00	100
Assistència a esdeveniments i activitats externes	3,00	0
Elaboració de treballs en grup	10,00	0
Elaboració de treballs individuals	10,00	0
Estudi i treball autònom	20,00	0
Lectures de material complementari	12,00	0
Preparació d'activitats d'avaluació	15,00	0
Preparació de classes de teoria	10,00	0
Preparació de classes pràctiques i de problemes	10,00	0
TOTAL	150,00	

METODOLOGIA DOCENT

La metodologia docent derivarà de l'organització de les activitats programades a principi de curs, de la distribució en classes teòriques i pràctiques i de la naturalesa dels materials que es treballaran.

L'assignatura es desenvoluparà conjuntament en hores de classe teòrica i hores de classes pràctiques. Per a la part teòrica és recomanable la lectura prèvia dels materials proporcionats, així com obligatòria per a la part pràctica, pel que es requerirà el treball en paral·lel de les hores no presencials.

Es combinaran, a nivell presencial, les classes teòriques (exposició a càrrec del professor i participació dels estudiants a partir de les qüestions plantejades) amb les classes pràctiques (a partir del treball realitzat prèviament pels estudiants, de forma individual i en grups), com assenyala la Memòria del Verifica.

La metodologia docent consistirà en algunes de les següents modalitats:

- Lliçó magistral participativa.
- Presentacions orals per part dels i les estudiants.
- Estudi de casos.
- Treball cooperatiu.
- Elaboració d'esquemes, mapes conceptuals i quadres sinòptics.
- Sessions de discussió i anàlisi grupal a partir de materials com a pel·lícules, documentals, exposicions, conferències, etc.
- Lectura, síntesi, anàlisi i crítica de textos.
- Projectes de recerca.
- Realització d'exercicis.
- Presentació i exposició de panells, pòster.
- Elaboració d'articles científics.
- Tutories individuals i en grup d'orientació, seguiment i supervisió.

En definitiva, en les classes presencials magistrals, s'exposarà els diversos continguts del temari, recolzant-se en la discussió i resolució de problemes, en l'aprenentatge cooperatiu i en la lectura comprensiva de textos i materials d'estudi. I els/as estudiants exposaran els coneixements adquirits tant a nivell oral com escrit, usant les classes presencials per a les presentacions i el debat. A començament de curs i en funció de les circumstàncies es donaran les directrius per a la realització de els treballs

individuals i de grup. Es realitzaran activitats de tutorització i, eventualment, seminaris i altres activitats formatives específiques, com a assistència a conferències.

AVALUACIÓ

S'avaluarà el treball individual i en equip realitzat pels estudiants al llarg del curs, tant pel que fa a l'adquisició de competències com en relació amb els coneixements propis de l'assignatura. Aquesta avaluació es farà en funció dels objectius generals i específics que es proposen en aquesta matèria, tant d'aplicació de coneixements disciplinaris com de desenvolupament d'habilitats. Al llarg del procés, als estudiants se'ls orientarà sobre mecanismes per avaluar el propi procés d'aprenentatge.

- Exàmens escrits: incloent proves escrites relatives a qüestions tant teòriques com a pràctiques, anàlisis i resolució de casos, resolució de problemes, proves de resposta breu, assaig, o altres opcions similars.
- Exàmens orals: incloent proves orals, entrevistes, debats o presentacions orals a l'aula o altres opcions similars.
- Elaboració, lliurament d'un o diversos treballs, memòries/informis i/o presentacions orals; així com assistència de l'estudiant a seminaris.

Si s'adoptés una avaluació diversificada, el resultat de la mateixa procediria tant d'una prova escrita com del conjunt d'activitats pràctiques de naturalesa individual i col·lectiva. Donat el caràcter teòric-pràctic i reflexiu d'aquesta assignatura, es tracta d'adquirir les eines de la crítica del mètode, usant-les. Per a això es duran a terme tanta anàlisi d'articles/treballs publicats per revistes de reconegut prestigi en ciències socials i per diferents organismes de recerca pública o privada com d'informes de recerca. Atès que l'objectiu de l'assignatura és saber exercir la crítica del nivell metodològic dels treballs de recerca, s'ha de practicar per mitjà de l'anàlisi d'aquests treballs.

S'especificarà en l'Annex a la Guia Docent, la ponderació de la nota d'examen escrit oscil·larà entre 60% i 40%, i la part pràctica entre 40% i 60%.

La nota final serà una mitjana ponderada realitzada a partir d'aquesta distribució. Els/les estudiants que no obtinguessen l'aprovat en la 1ª convocatòria, podrien presentar-se a la segona convocatòria sense necessitat de repetir les activitats realitzades, tant a nivell individual com a col·lectiu, quan ja hagen sigut avaluades positivament.

Per a fer mitjana entre les dues parts esmentades, s'haurà d'aprovar la part de l'examen (5 sobre 10), i treure almenys un 4,5 (sobre 10) en la part d'avaluació contínua.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- ÁLVAREZ, J. Francisco. et al. (2014). *Filosofía de las ciencias sociales*. Madrid: UNED. <http://espacio.uned.es/fez/eserv.php?pid=bibliuned:500632&dsID=Manual.pdf>
- BARNES, Barry (1985). *Sobre ciencia*. Barcelona: Labor.
- BECKER, Howard S. (1998). *Trucos del oficio: cómo conducir su investigación en ciencias sociales*. Buenos Aires: Siglo XXI.

- BUNGE, Mario (1996). *Buscar la filosofía en las ciencias sociales*. Madrid: Siglo XXI.
- CASTRO NOGUEIRA, Luis; CASTRO NOGUEIRA, Miguel Ángel y MORALES NAVARRO, Julián (2015). *Metodología de las Ciencias Sociales: una introducción crítica*. Madrid: Tecnos (3ª ed.).
- DÍAZ, José A. y MOULINES, C. *Ulises* (1997). *Fundamentos de filosofía de la ciencia*. Barcelona: Ariel.
- GÓMEZ RODRÍGUEZ, Amparo (2003). *Filosofía y metodología de las ciencias sociales*. Madrid: Alianza.
- GORDON, H. Scott (1991). *Historia y filosofía de las ciencias sociales*. Barcelona: Ariel.
- GUINEA-MARTÍN, Daniel (Coord.) (2012). *Trucos del oficio de investigador. Casos prácticos de investigación social*. Barcelona: Gedisa.
- HARDING, Sandra. (1996). *Ciencia y feminismo*. Madrid: Ediciones Morata.
- NUÑEZ JOVER, Jorge (s/f) *La ciencia y la tecnología como procesos sociales. Lo que la educación científica no debería olvidar*. OEI. <https://www.oei.es/historico/salactsi/nunez00.htm>
- REQUENA SANTOS, Félix y AYUSO SANCHEZ, Luis (Ed.) (2018). *Estrategias de investigación en las ciencias sociales*. Valencia. Tirant Lo Blanch.
- QUIVY, Raymond y VAN CAMPENHOUDT, Luc (1992). *Manual de investigación en ciencias sociales*. México, Limusa.

Complementàries

- ADORNO, Theodor W. et al. (1950). *Estudio sobre la personalidad autoritaria*. Madrid: Akal.
- BLASCO, Josep Ll. y GRIMALTOS, Tobies (2004). *Teoría del conocimiento/Teoria del coneixement*. Valencia: Universitat de València.
- BUNGE, Mario (1953). *La ciencia: su método y su filosofía*. Barcelona: Laetoli.
- BUNGE, Mario (1999). *La relación entre la sociología y la filosofía*. Madrid: Edaf.
- BURAWOY, Michael (2005). *Por una sociología pública, Política y Sociedad*, 42(1): 197-225.
- CORBETTA, Piergiorgio (2003). *Metodología y técnicas de investigación social*. Madrid: McGraw Hill.
- DELLA PORTA, Donatella y KEATING, Michael (eds.) (2008). *Enfoques y metodologías de las ciencias sociales*. Madrid: Akal.
- DIÉGUEZ, Antonio (2005). *Filosofía de la ciencia*. Madrid: Editorial Biblioteca Nueva.
- DURKHEIM, Emile (1897). *El suicidio*. Madrid: Akal.
- GERRING, John (2012). *Metodología de las ciencias sociales*. Madrid: Alianza.
- GOFFMAN, Erving (1961) *Internados. Ensayos sobre la situación social de los enfermos mentales*. Buenos Aires: Amorrortu.
- GOLDTHORPE, John H. (2016). *Sociología: ciencia de la población*. Madrid: Alianza.
- GONZÁLEZ GARCÍA, Marta I. y PÉREZ SEDEÑO, Eulalia (2002). *Ciencia, tecnología y género*. *Revista Iberoamericana de Ciencia, Tecnología, Sociedad e Innovación*. nº 2. <https://www.oei.es/historico/revistactsi/numero2/varios2.htm>
- HARAWAY, Donna J. (1991). *Simians, cyborgs, and women: the reinvention of nature*. New York: Free Association Books.
- HOLLIS, Martin (1994). *Filosofía de las ciencias sociales*. Madrid: Ariel.
- KNORR-CETINA, Karin (1981). *La fabricación del conocimiento Un ensayo sobre el carácter constructivista y contextual de la ciencia*. Buenos Aires: Universidad Nacional de Quilmes.
- KUHN Thomas S. (1962). *La estructura de las revoluciones científicas*. México: FCE.
- LINARES MARTÍNEZ, Francisco (2018). *Sociología y teoría social analítica*. Madrid: Alianza.

- LAMO DE ESPINOSA, Emilio; GONZÁLEZ, José M. y TORRES Cristóbal (1994). La sociología del conocimiento y de la ciencia. Madrid: Alianza.
- LAZARFELD, Paul; JAHODA, Marie y ZEISEL, Hans (1933). Los parados de Marienthal. Sociografía de una comunidad golpeada por el desempleo. Madrid: Ediciones La Piqueta.
- RAGING, Charles y AMOROSO, Lisa M. (2018). Constructing Social Research: The Unity and Diversity of Method. Londres: SAGE.
- SANTANA LEITNER, Andrés (2013). Fundamentos para la investigación social Madrid: Alianza Editorial.
- STINCHCOMBE, Arthur L. (2005). The Logic of Social Research. Chicago: University of Chicago Press.
- SWEDBERG, Richard (2014). El arte de la teoría social. Madrid: CIS.
- WEBER, Max (1905). La ética protestante y el espíritu del capitalismo. (varias ediciones).
- WHYTE, William F. (1943). La sociedad de la esquina. La estructura social de un barrio bajo italiano. Madrid: CIS.